

— Ez itt meg a szegedi boszorkányok története lesz. Néplélektani szempontból akarom megfogni a kérdést. — Egész különös, s jellemző is, hogy itt a tizen-nyolcadik században boszorkányokat égettek. Köztük *Dugonics* édesanyját is.

— Sok-sok szimbólum fér el a történetükben. — Aki korpa közé keveredik, megeszik a disznók . . .

Ezt talán szomorúan mondja, de máris tovább siet.

— A nagyváradi színházban szilveszterkor adják „*Petőfi elmegy*“ című egyfelvonásos ünnepi játékot. Furcsa véletlen folytán ugyanaz a témája, mint *Herczeg* Ferenc utóbb szerzett *Petőfi* darabjának. Különbség, hogy én utolsó hívás, marasztalás személyesítőjéül egy cigányleányt szerepeltetek, míg *Herczeg* ugyanerre a szerepre egy költött alakot, *Récsey* bárónőt lépteti fel. Szerintem a nép egyszerű, cigányságig színes és igaz leánya erre sokkal alkalmasabb. Történelmi szempontból pedig helytálló.

Nyílik a fehérfüggönyös ajtó, mely talán a sötét, békésen alvó hálószobába vezet. Az ajtón belép a költő édesanyja.

Törékeny, finom, nagy olvasószemű, öregedő aszszony. Derűs, kibékítő arc beragyogja a szobát.

És előttem megvilágosodik az igazság:

Akinek apja volt, édesanyjának is kell lennie.

Édesanyjának, aki megérti a szeméből az el nem mondott szót, lecsókolja homlokáról a verejtékes szomorúságot. — És megkönnyebbült szívvél bucsuzom.

Juhász Gyula mégis, mégis boldog ember.

Fetter Gyula.

PATROKLOS ALSZIK.

. . . S amikor a nap láng-arany szekéren
a borszinű tenger-habokhoz ért,
kigyúlt a harc a patamarta téren
s égis csapott a holt Patroklosért.

És vég nélkül viharzott róna-hosszat:
pajzs öble döng és dárda-hegy zuhog,
zivatarától sírva hajladoznak
a vérbe gázolt tamariskusok.

És túl szekér-dörgésen, harci lármán
szitok közül a győzelem kicseng:
„Mienk!“ üvölti s ittasúl a dárdán
s a myrmidon rá visszazúg: „Mienk!“ . . .

. . . Patroklos alszik. Barnabőrű testét
vér szállagozta s roncsoló kerék.
Bozontos melléről durván leszedték
napcsillogású, büszke fegyverét.

Ő itt a béke szent holtak-szigetje
dühödt sörényű tenger-ár felett,
márvány-öböl, amelyben számkivetve
a némaság örök horgonyt vetett.

Ó Patroklos nem volt még ilyen árva,
bár birtokáért böszült torna foly —
homoksebezte halott ajakára
azért fagyott a furcsa torz mosoly . . .

Áprily Lajos.

Levél.*)

Nem tudja, — Anyám — hogy a fia ezen a karácsony estén már nem is szomorú. A fia — Anyám — rossz. És nem tud örülni. Most a szeretetről írnak, beszélnek, karácsonyi versikék, betlehemi játékok csengenek az *Angyal* csengőjével — s ne tudják meg otthon, hogy a fioknak megmaradt romja az utolsó gondolatait abban porlasztja el, hogy nem tudja érteni a karácsonyát. S a karácsonyt, ezt az ötödiket. Az évek nagy futásában egyedül maradtunk árva, erdélyi fiak. A ruhánk, az izmaink, a fiatalságunk egyre fogyott — most már elfogyott. A lelkünk pedig, amiről azt mondták otthon, hogy gyermeklélek, a lelkünkön hallgatunk, mert nem szívesen beszélünk most se a — szegénységünkről. Haza most ne várjanak minket. Vastag a hó, kemény a jég mi köztünk, ahhoz erő kell, hogy át lehessen hatolni rajta. S hol az erőnk? . . . Beásva a nagy állásba, hol a mozdulás kín, a mozdítás lehetetlenség, egyébre sem igen telünk: elüttetjük a földbe a testünket, trágyának jó lesz; hátha mégis kikél akkor az erdő, amelyik a nagy világító tüzet adni tudja. A hideg igen erős, a hideg itt ölni is tud s milyén jó a farkasnak, amelyik pródát kap tőle. De milyen rossz a vándornak, akire csak a felfaladás vár. — Ezen a télen férfiakká lettünk — meghaltunk? Nem megy a tánc simán az adventi hálakon s a tiszta bőrű lányok finyásan köszönnek le tőlük. Igazuk van. Ezen a télen tehát meghalunk. Vénységünk kongó, gyilkos kocsmák multját titkolja, melyekben elcsendült az utolsó vig nóta. Rosszak már az évődéseink is, fullánk van bennök; a bujdosó lenyelvek már végül meguntak, bevalljuk — piszkosakká váltak. — Az összefogó erők karja lehullott, a síró gyermekek átkozódó férfi roncsokká lettek. Mit keresünk az életben mi. Már a várások hajnala lettünk s egy-egy üde kukorékolásra nincs válasz ebben a — „magyar éjszakában“. A gyulai fenyők az idén is havasok; nem hiszem. Odahaza a fehér hó a lehullás után sárrá lucskosodik: tapossuk a sarat. Na hát ezért nem halunk meg. Taposni kell a sarat, míg csak tart benne, taposni, taposni. Malom kell ehhez, taposó malom, hát erre még van erőnk. Ha elszikkasztott is bennünk a keserű kenyér minden fehérséget, a száradt inak épen erre valók. Ki látott jószagu urat malmot taposni? Ma mindent elvesztett, gályarab-izmok feszülése kell. Oda veszettség kell, nincs hátra semmi, minden csak volt veszettség, mikor az utolsó bucsutekintetben már nem „tisza nyál“ csikorog elő a fogak közül. Ezen az ötödik karácsony éjszakán nem hallok a csengőt. Egy fél évtized nem is hihető tragédiája épen elég már. Elég. Több már nem lehet, mert mindegy. Mindegy. — Aki ezt érti, az sajnálkozni ne merjen: annak nyomja meg a mellét ezen az éjszakán sok-sok mulasztó, bűnös aluvás fekete lidérce. Aki ezt hallja, essen el a sulytól, mely letört százezer ifju vállat, mely elszakított magasra lendített karokat. Itt már nincs philosophia, itt nem segít a szent cinizmus minden sophismája sem. A pusztulások keserű tragédiáját romantika övezi a bűnös feledésben. Ennek a pusztulásnak nem lesz Rákóczy-indulás resonantiája. Ebből világrengető csillaghullásnak kell teremnie, melytől megreszket Laplace világja s megjön az — üstökös. De ezt az üstököst nem nézik a megelegedés kormos üvegjével, ez az üstökös házakat, fákat, embereket fog halálba égetni s jajgatás réme lepi el a földet. Ez a pusztulás megöli a szomorúságot, a gyászolást, s felégeti az utolsó koszorút: utána csak tiszta hamu maradjon, melyből ki tud

Igy is van.

Szerk.

Hitem Hargita — Könnyem Küküllő
Utam Udvarhely — Ostorom Isten!